

УДК 159.9.019.4:001.8(045)
DOI <https://doi.org/10.26661/2786-7471/2025-2-15>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АВТОРСЬКОЇ КАЗКИ З ФОТО-КОМПОНЕНТОМ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО МЕТОДУ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Чемодурова Ю. М.

*кандидат психологічних наук,
доцентка кафедри менеджменту освіти та психології
КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»
Запорізької обласної ради
вул. Незалежної України, 57А, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0002-5432-2334
ulinik@ukr.net*

Тищенко Г. В.

*магістрантка кафедри психології
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0009-0000-5197-8779
blackvulf@gmail.com*

Ключові слова: авторська казка, фото-компонент, психолого-педагогічний метод, розвиток особистості, невербальна комунікація, казкове середовище, мініатюра.

У статті розглядаються теоретичні та практичні аспекти застосування авторської казки з фото-компонентом як інноваційного психолого-педагогічного методу, спрямованого на всебічний розвиток особистості. Обґрунтовано потенціал поєднання наративного та візуального компонентів у казці для активізації когнітивних процесів. Проаналізовано вплив фото-компоненту на емоційну сферу особистості, сприяння розвитку емпатії та соціально-емоційних навичок через візуалізацію казкових образів і ситуацій. Особливу увагу приділено можливостям використання авторської казки з фото-компонентом у контексті соціально-емоційного розвитку, формування ціннісних орієнтацій, розвитку комунікативних навичок та саморефлексії. Розкрито специфіку розроблення та впровадження авторських казок із фото-компонентом на основі використання шарнірних ляльок у практиці освітніх закладів та психологічного консультування. Наведено приклади ефективного застосування даного методу для розв'язання конкретних психолого-педагогічних завдань, таких як подолання страхів, зниження тривожності, формування позитивної самооцінки та усвідомлення власних емоцій. Показано, що наявність мініатюрних елементів, які супроводжують текст та фігури ляльок, надає казці емоційної забарвленості та легкості, насиченості її сприйняття. За результатами дослідження обґрунтовано висновок про значний психолого-педагогічний потенціал авторської казки з фото-компонентом як ефективного інструменту розвитку особистості, що поєднує у собі силу слова та образність візуального ряду, сприяючи глибшому емоційному залученню та кращому засвоєнню навчального та виховного матеріалу. Розуміння сталого алгоритму створення казки з фото-компонентом допоможе широко використовувати даний інструмент у процесі надання психологічної допомоги особистості. Визначено перспективи подальших досліджень у напрямі розроблення методичних рекомендацій та діагностичного інструментарію для ефективного використання даного методу в різних вікових групах та контекстах.

PECULIARITIES OF USING THE AUTHOR'S FAIRYTALE WITH A PHOTO COMPONENT AS A PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL METHOD OF PERSONALITY DEVELOPMENT

Chemodurova Yu. M.

*Candidate of Psychological Sciences,
Associate Professor at the Department of Management
of Education and Psychology*

*Municipal Institution «Zaporizhzhia Regional Institute of Continuing Pedagogical Education»
of Zaporizhzhia Regional Council*

Nezalezhzhnoi Ukraine str., 57A, Zaporizhzhia, Ukraine

orcid.org/0000-0002-5432-2334

ulinik@ukr.net

Tyshchenko G. V.

Psychology Student

Zaporizhzhia National University

Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine

orcid.org/0009-0000-5197-8779

blackvulf@gmail.com

Key words: *author's fairytale, photo component, psychological and pedagogical method, personality development, non-verbal communication, fairytale environment, miniature.*

The article discusses theoretical and practical aspects of using an author's fairytale with a photo component as an innovative psychological and pedagogical method aimed at the comprehensive development of the individual. The potential of combining narrative and visual components in a fairytale to activate cognitive processes is substantiated. The influence of the photo component on the emotional sphere of the individual, the promotion of empathy and socio-emotional skills through the visualization of fairy tale images and situations is analyzed. Particular attention is paid to the possibilities of using the author's fairytale with a photo component in the context of socio-emotional development, formation of value orientations, development of communication skills and self-reflection. The specifics of the development and implementation of author's fairytales with a photo component based on the use of articulated puppets in the practice of educational institutions and psychological counseling are revealed. Examples of the effective application of this method for solving specific psychological and pedagogical tasks, such as overcoming fears, reducing anxiety, forming positive self-esteem and awareness of one's own emotions, are given. It is shown that the presence of miniature elements accompanying the text and figures of dolls gives the fairytale an emotional coloring and lightness, richness of its perception. Furthermore, it analyzes the practical applications of this method in various educational and therapeutic settings, highlighting its adaptability and effectiveness in addressing diverse developmental needs and fostering holistic personal growth. Understanding a sustainable algorithm for creating a fairytale with a photo component will help to widely use this tool in the process of providing psychological assistance to an individual. Prospects for further research in the direction of developing methodological recommendations and diagnostic tools for the effective use of this method in different age groups and contexts are determined.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток психологічної науки характеризується різноманітністю методів, які полегшують процес розвитку особистості. Особливе місце займають арттерапе-

втичні методи, які вирізняються широтою застосування різноманітних матеріалів для роботи. Казка є одним із таких інструментів впливу, який використовується в різних психотерапевтичних

напрямах у наданні психологічної допомоги особистості.

Казка – це сукупність символічних елементів тексту у вигляді спеціально закодованої метафори. Це своєрідний «код людства», який є зрозумілим із дитинства. Відсутність елементу директивності в казкових історіях та гнучкість тексту щодо корегування дають можливість використовувати казку в роботі з клієнтом будь-якого віку, що найчастіше не викликає у нього ніякого спротиву. Окрім того, метафоричність казкової історії дає змогу переглянути життєвий сценарій особистості й навіть змінити його завдяки легкості сприйняття знайомого з дитинства сюжету та відповідності тексту семантичному простору клієнта.

Особливості впливу казок на особистість полягає у можливості поєднання лінгвістичного, методичного, психокорекційного та педагогічного прийомів в одну структурну одиницю – текст. Наявність ілюстративного складника в казці є допоміжним елементом, який значно допомагає не лише вірно зрозуміти текст, а й сприяє подальшій рефлексії. В умовах дидактичного або психокорекційного використання важливо, щоб малюнки не були елементом окремої інтерпретації сюжету казки, а працювали в межах своєрідної конгломератної структури. Також під час вивчення впливу на особистість основних складників казки (як самого тексту, так й ілюстративного матеріалу) важливим є вірний вибір її виду.

За наявності різних класифікацій у широкому розумінні всі казкові історії поділяють на народні та авторські. Об'єктом нашої уваги є авторська казка, яка, на нашу думку, сприяє більш глибокому впливу на особистість, оскільки створюється для вирішення конкретних завдань: психокорекційних, дидактичних, методичних та ін. І незважаючи на те що авторська казка найчастіше є складнішою для сприйняття, ніж народна (у силу наявності авторського бачення поведінки героя та загального змісту казкових подій), такі казки мають «продовжену дію» завдяки тому, що на кожному рівні світогляду особистість розкриває в них невідомий для себе сенс.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що казка є важливим інструментом надання психологічної допомоги особистості, який використовують представники різних напрямів психологічної і психотерапевтичної практики, зокрема: арттерапії, психоаналізу гештальт-терапії, психодрами, транзактного аналізу, гіпнотерапії, позитивної психології та ін.

Так, психоаналіз розглядає казку як систему емоційних образів, які розкриваються в емоційно-нальному компоненті [12]. Ще К. Юнг уважав за можливе використання універсальних та персональних символів, що мають «трансцендентні»

властивості. Тобто трактування змісту казки відбувається через розум та інтуїцію, почуття та відчуття. У гештальт-напрямі здебільшого використовують казку як диспергуючого чинника сновидінь, адже сни розглядають через призму казкової історії, як зріз підсвідомості клієнта, відображеної в формі символів [9]. У транзактному аналізі казка розглядається через призму взаємодії персонажів шляхом порівняння їхніх учинків із учинками самої особистості, що надає можливість через рольові дії корегувати життєвий сценарій клієнта (Е. Берн [2]). Позитивна психологія кожну казку інтерпретує як індивідуальну клієнтську метафору (Н. Пезешкіан та ін). Під час психологічного консультування можливий як підбір готових історій, так і написання їх разом із клієнтом. Стверджується, що індивідуальний спосіб мислення особистості, її інтерпретація казкової історії дають змогу інакше подивитися на своє «Я», переглянути свій життєвий сценарій, здійснити оцінку минулих подій та «переписати» їх на майбутнє [18].

У межах вітчизняної психологічної науки казка як психолого-педагогічний інструмент була об'єктом тривалого наукового дискурсу. Відомо, що в 30-х роках ХХ ст. її взагалі забороняли використовувати в психологічній та педагогічній практиці. Пізніше після поновлення казки в праві на використання як засобу педагогічного впливу продовжилися наукові дебати щодо того, яка казка більше сприяє особистісному розвитку: народна чи авторська.

На різних етапах розвитку вітчизняної психологічної науки вивченням ролі казок на особистість займалися такі науковці, як: Г. Беленька, О. Бурчик, Г. Гаркуша, Н. Горобаха, Н. Майборода, М. Моліцька, О. Музичук, Г. Одинцова, Д. Соколов, Л. Шик та ін. [1; 3; 5; 6; 8; 10; 13–16]. Так, про значний вплив авторської казки на когнітивну та емоційну сферу особистості у своїх наукових розвідках говорить Н. Горобаха [8]. Погоджуючись із цим, Г. Беленька висловлює думку, що казки як об'єкт впливу можна розділити на дві групи: з акцентом на когнітивному компоненті історії (з можливістю аналізу одразу декількох об'єктів) та з акцентом на явищах казки, що узагальнюють уяву людини про довколишнє середовище та розуміння себе в ролі суб'єкта [3; 4].

Вслід за дослідницею Г. Одинцовою, яка підкреслює, що народні та авторські казки є ефективним засобом як психокорекції, так і психодіагностики [1], ми вважаємо, що вплив казки потрібно розуміти в більш широкому контексті, а не лише як інструмент взаємодії. Використання казкової історії, притчі, сторітелінгу або іншого літературного тексту як психолого-педагогічного методу дасть змогу значно розширити функціонал казки,

надати можливість їй «проявити себе» як елемент впливу на процес розвитку особистості.

Мета статті полягає у розкритті особливостей використання авторської казки з фото-компонентом як психолого-педагогічного методу розвитку особистості. Реалізація мети передбачає вирішення таких *завдань*: виокремити можливість застосування авторської казки шляхом додавання фото-компоненту та розглянути особливості створення авторських казок із фото-компонентом на основі шарнірних ляльок як цільного конгломерату впливу на розвиток особистості.

Результати дослідження. На сучасному етапі розвитку психологічної та психотерапевтичної практики казка використовується з метою розкриття особистісних характеристик клієнта, його моделі поведінки, образу «Я», поточного та майбутнього життєвого сценарію. Як аспект взаємодії у будь-якій казці (народній або авторській) виступає казкове середовище, яке забезпечує здійснення мрій, потенціальних можливостей особистості і, найголовніше, забезпечення отримання почуття безпеки [11].

Сьогодні серед авторських казок розрізняють [12]:

- медитативні (використовуються для зняття емоційної напруги та розвитку особистісного ресурсу);
- психокорекційні (їхнім основним завданням є корекція особливостей поведінки особистості);
- психотерапевтичні (мають відкрите питання та розглядаються лише разом із психологом, який опанував метод казкотерапії);
- дидактичні (спрямовані на опрацювання моделі поведінки).

На нашу думку, для кращого сприйняття авторської казки важливо як допоміжний елемент увести фото-компонент. Це дасть змогу значно ширше впливати на емоційну сферу особистості та створить більш наочний та зрозумілий зворотний зв'язок. Своєю чергою, фото-компонент із використанням шарнірних ляльок є новим і легко створюваним конструктом, що впливає на розвиток когнітивної і емоційно-вольової сфер особистості.

Зазвичай ми використовуємо алгоритм створення авторської казки за К. Юнгом [12] та додаємо до нього фото-компонент. К. Юнг розглядав архетипічний сценарій складання казки. За його схемою алгоритм написання авторської казки складається з таких елементів: 1) час та місце подій; 2) статус героя, його походження та ставлення до світу в цілому; 3) етап сепарації героя; 4) початок етапу ініціації; 5) етап розуміння та подолання спокус; 6) отримання нагороди або зустріч із помічником; 7) шлях додому (розуміння своєї трансформації); 8) прибуття додому (розу-

міння та прийняття себе нового); 9) отримання нагороди (остаточна індивідуалізація) [12].

Приблизно такого ж сценарію дотримувався і дослідник-фольклорист Володимир Пропп у книзі «Морфологія чарівної казки» [17]. В. Пропп розділяє казкове середовище на відоме та невідоме. Шлях героя починається з відомого йому середовища до першої перешкоди. На цьому етапі головний герой казки, перебуваючи вже в невідомому середовищі, зустрічає друзів та союзників і вже далі прямує з ними або один до першої перешкоди. Трохи пізніше його очікує головне випробування. Отримання винагороди відбувається на шляху додому або безпосередньо вдома на території відомого.

Головна мета героя казки такої казки – витримати всі трансформації і набутти нового досвіду [17]. Це стає можливим під час розгляду впливу казкового середовища на особистість. Шляхом складання та/або опрацювання казки людина також набуває нового досвіду через подолання перешкод до нового життєвого сценарію. Наявність фото-компоненту дає змогу максимально задіяти вже розвинуте мислення в псевдопоняттях як удалий етап переходу до теоретичного мислення, що властиво дорослій особистості.

Героєм авторської казки з фото-компонентом у нашому дослідженні виступають шарнірні ляльки трьох типів: 1) лялька пластикова ростом 30 см, 2) лялька напівпластикова – 16 см та 3) лялька напівпластикова – 10 см. Статичний вираз обличчя кожної з ляльок компенсувався її шарнірним корпусом, що дав змогу суттєво розширити емоційний складник тексту казки.

Для максимальної деталізації та передачі емоцій шляхом невербальної комунікації у всіх видів ляльок використовувалися шарніри як точки артикуляції. Завдяки досить великій кількості шарнірів ляльки можуть приймати сталі позиції, у яких можна визначити елементи невербальної комунікації, такі як пози та жести. Хоча обличчя ляльки «позбавлено емоцій», можливість надання реалістичних поз нівелює цей незначний «недолік».

Ляльки дали змогу відобразити такі динамічні положення: 1) похил голови; 2) розведення рук у плечових суглобах; 3) функція згинання-розгинання ліктьових суглобів; 4) рухливість у тазових суглобах; 5) функція колінних суглобів; 6) рухливість у суглобах верхніх та нижніх кінцівок.

Таким чином, ми мали максимум 13 точок артикуляції, які позначені на рис. 1–3. На нашу думку, цих точок артикуляції цілком достатньо для підсилення емоційного складника казки, що передається через текст.

Для створення сюжету казки разом із шарнірними ляльками використовуються різні аксесуари до них (одяг ляльки, предмети побуту тощо), що

**Рис. 1. Точки артикуляції
у ляльок 30 см**

**Рис. 2. Точки артикуляції
у ляльки 16 см**

Рис. 3. Точки артикуляції у ляльки 10 см

додає більшої забарвленості самій казці, сприяє її кращому осмисленню, запам'ятовуванню та подальшій рефлексії. Їх ми відносимо до класу мініатюрних предметів або мініатюр, що є допоміжним елементом формування казкового середовища.

Розглянемо використання фото-компоненту на сюжеті конкретної авторської казки, яка розрахована на дітей віком від 4 до 6 років. Метою казкової історії є робота з емоційною та когнітивною сферами особистості, формування відчуття безпеки, навичок емпатії та рефлексії.

За сюжетом казкової історії родина пішла відпочивати на природу. Був сонячний яскравий день, вони грали на галявині. Окремі елементи сюжету за допомогою шарнірних ляльок та мініатюр представлено на рис. 4–10.

Емоційну стабільність хлопчика показано на рис. 4. Це сидяча поза, погляд трохи вбік та м'ячик, що лежить на колінах. Руки при цьому ледве торкаються м'яча. Мати відсутня в найближчій перспективі – її немає на фото-компоненті. У сюжеті казки відсутність матері пов'язана з наданням можливості рефлексії. Це етап «Сепарація головного героя». На цьому етапі слід задати дитині питання на кшталт: «Як ти думаєш,

про що замислився хлопчик?», «Що він відчуває в цей момент?».

Далі за сюжетом на героя чекає небезпека, образом якої виступає собака (рис. 5). «Небезпека» цілеспрямовано переміщується в бік голов-

Рис. 4. Емоційна стабільність героя

ного героя, фігура якого демонструє наявність страху: поза навколішках, очі прикриті руками. Задній план фото світліше за передній – підсвідома антагонізація світла та темряви, добра та зла. Зараз герой перебуває у площині невідомого.

За сюжетом мати виступає в ролі Помічника та Наставника, захищаючи хлопчика від небезпеки, та намагається контейнувати його емоції. Позицію матері, що обороняє від небезпеки, на фото-компоненті відображено положенням ніг, що максимально розведені в різні боки, стійкою позою, однією рукою обіймає хлопця, іншою – контролює можливий напад собаки; голова матері схилена трохи вбік, вона «заспокоює» хлопця, не зводячи погляду з собаки (рис. 6).

Наступний етап – початок «Ініціації головного героя», набуття ним нового досвіту (рис. 7). Тут мати дає змогу поглянути страху в обличчя. Герої все ще перебувають на боці невідомого, але добре освітлений задній фон дає змогу зрозуміти, що

Рис. 5. Наявність страху як наслідок загрози небезпеки

Рис. 6. Захист від небезпеки та початок контейнування емоцій

Рис. 7. Початок ініціації головного героя

небезпека не настільки сильна, наскільки здається на перший погляд. Це когнітивний елемент казки, який дає змогу замислитися: що хоче ця собака, про що вона нам може «казати»?

На рис. 8 присутній елемент емпатії як один із чинників розвитку емоційного інтелекту: за сюжетом це їжа, що пропонується собаці. Це етап «Подолання спокуси»: з'їсти їжу самому чи запропонувати собаці або взагалі проявити деструктивну поведінку – вдарити тварину. Мати демонструє довіру, про що свідчать відкрита поза та «допуск» собаки у свій особистий простір. Хлопець стоїть трохи далі, проте все одно виявляє увагу до дій матері.

На етапі «усвідомлення та трансформації героя» хлопчик повторює дії матері – пропонує собаці молока (рис. 9). Його поза на фото відкрита, а більш яскраве освітлення заднього фону – «підказка» вірного рішення хлопця. Мати при цьому спокійно спостерігає за сином, бо впевнена у вірності його рішення.

Остаточну трансформацію героїв, набуття нових навичок зображено на рис. 10: усі необхідні дії виконані, небезпека минула, собака пішла. Герої намагаються опанувати новий дос-

Рис. 8. Етап подолання спокуси та прояв емпатії

Рис. 9. Продовження етапу трансформації шляхом наглядно-діючого мислення головного героя

Рис. 10. Етап остаточної трансформації героїв

від. Фігура матері демонструє особистий приклад поведіння, важливість наявності близьких відносин та задіяння невербальної комунікації з ще досить маленьким сином; син – набуття нового досвіду, який ще потрібно обмірковувати. Мати і син перебувають кожний у своєму особистому просторі, але при цьому поряд один з одним.

Доречно відзначити ще повчальний елемент фото-компоненту казки – відсутність тактильних дотиків до собаки. Це пояснюється правилами безпеки у взаємодії з невідомим (у даному разі з невідомою твариною). При цьому центральним посилом сюжету є необхідність прояву емпатії у дії (годуванні собаки).

Отже, наявність фото-компоненту дає змогу значно розширити сюжет казкової історії. Шляхом фотографій можливо впливати на емоційний, когнітивний складники особистості, формувати характер, навички рефлексії та емпатії. Немає обмежень у відіграванні сюжету: він регулюється лише фантазією автора та наявністю необхідного реквізиту. Передні, задні плани об'єктів на фото, наявність затемнення та

світла також важливі та наділені повним дидактичним сенсом.

Під час оцінки впливу казки на когнітивний і емоційний складники особистості різної вікової категорії визначається легкість застосування методу, що свідчить про його доступність та універсальність. Своєю чергою, задіяння мініатюрних елементів середовища лише підкреслює цінність фото-компонента. Створений заздалегідь фото-компонент дає змогу додавати його до нових текстів казок, написаних для здійснення психолого-педагогічного впливу на розвиток особистісних структур: характеру, емоційно-вольової сфери (у тому числі складників емоційного інтелекту) та її когнітивних проявів.

Отже, використання авторської казки з фото-компонентом як психолого-педагогічного методу розвитку особистості має, на нашу думку, низку переваг, серед яких: низька вартість її складників, простота реалізації наочного компонента та універсальність використання казки у вирішенні різних завдань під час надання психологічної допомоги клієнту.

Таким чином, наявність фото-компоненту як однієї з частин конгломерату методики авторської казки з використанням шарнірних ляльок розширює можливість оцінки впливу казкової історії на особистість, надає більший простір для вивчення цього феномену.

Висновки. Більшість науковців як академічної, так і прикладної психології розглядають казку як ефективний інструмент психологічної діагностики та корекції. Підкреслюється, що через призму поведінки героїв та обговорення сенсу казкової історії стають можливими реалізація прагнення клієнта до саморозвитку, розкриття його творчого потенціалу, розвитку соціально-емоційних навичок, усвідомлення та вирішення внутрішньоособистісних конфліктів тощо.

Своєю чергою, використання авторської казки з фото-компонентом як методу психолого-педагогічного впливу на розвиток особистості є новим та мало вивченим процесом. Проте саме авторська казка є більш глибоким конструктом із пролонгованою дією, яка створюється разом з клієнтом і може змінюватися (переписуватися) зі зміною його життєвого циклу. Взявши за основу архетипічний сценарій створення авторської казкової історії та додавши фото-компонент із використанням шарнірних ляльок, ми отримуємо цільний конгломерат, який дає змогу більш ретельно дослідити вплив героїв казки (ляльок) на особистість клієнта. Використання мініатюр дає змогу створити більш детальне, розширене казкове середовище та підкреслити емоційний складник казки.

Легкість використання завчасно створеного фото-компоненту, низька вартість його складників

дають змогу говорити про універсальність методу для застосування у психологічній і педагогічній практиці. Як перспективу подальшого розвитку

методу вбачаємо можливість зйомки відео як більш наочного, але й більш трудомісткого засобу розвитку особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арттерапія і війна: контексти і досвід практичної роботи /за заг. ред. Н. Кальки, Г. Одинцової. Львів : ЛьвДУВС, 2023. 283 с.
2. Берн Е. Ігри, у які грають люди. Київ : Клуб Сімейного Дозвілля, 2021. 256 с.
3. Беленька Г.В. Родинні читання: відновимо добру традицію. *Дошкільне виховання*. 2013. № 2. С. 17–19.
4. Беленька Г.В. Казка як засіб екологічної освіти і виховання. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. № 5(36). С. 14–18.
5. Бурчик О.В. Групова казкотерапія в особистісно-орієнтованому вихованні дітей. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка*. 2005. № 25. С. 203–205.
6. Василевська О., Дворніченко Л. Казкотерапія як засіб психологічної роботи з різними віковими категоріями. *Вісник Львівського університету. Серія «Психологічні науки»*. 2020. Вип. 6. С. 24–31.
7. Герман Н.І., Горобець Т.В. Казкотерапія як один із методів практичної діяльності психолога : методичний посібник. Черкаси : Черкаський національний університет, 2015. 142 с.
8. Горобаха Н.М. Виховання екологічної культури дітей. Рівне, 2001. 212 с.
9. Магдисюк Л.І., Федоренко Р.П., Замелюк М.І. Казкотерапія в психологічному консультуванні дітей та дорослих : навчальний посібник. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 52 с.
10. Шик Л.А., Гаркуша Г.В., Тур Л.В., Рудик О.А. Казкотерапія в роботі з дошкільниками. Харків : Основа, 2012. 240 с.
11. Кльоц Л. Можливості казкотерапії у подоланні психічної травми. *Житомирщина педагогічна*. 2022. № 2(26). С. 66–73.
12. Магдисюк Л.І. Казкотерапія в психологічному консультуванні дітей та дорослих : навчальний посібник. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 152 с.
13. Майбородюк Н.Д. Казкотерапія у розвитку ціннісно-сміслової свідомості учнів початкової школи. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2010. Вип. 28. С. 136–141.
14. Моліцька М. Терапевтичні казки. Львів : Свічадо, 2009. 200 с.
15. Музичук О.О. Казка як засіб розвитку особистісних цінностей молодших школярів. *Проблеми сучасної психології*. 2012. № 17. С. 22–35.
16. Шик Л.А. Казкотерапія в роботі з дошкільниками. Харків : Основа, 2012. 240 с.
17. Appleot V. (2001). Avenues of hope: *Arttherapy and theresolution of trauma*. Vol. 18. Issue 1. 6–13.
18. Peseschkian, M.D. (2016). *Nossrat. Oriental Stories as Techniques in Positive Psychotherapy*. USA: AuthorHouse. 202.

REFERENCES

1. Artterapiia i viina: konteksty i dosvid praktychnoi roboty. /za zah. red. N. Kalky, H. Odyntsovoi. (2023). Kolektyvna monohrafiia. Lviv: LvDUVS. [in Ukrainian].
2. Bern E. (2021). *Ihry, u yaki hraiut liudy*. Vyd-vo: Klub Simeinoho Dozvillia. [in Ukrainian].
3. Bielienska H.V. (2013) Rodynni chytannia: vidnovymo dobru tradytsiiu. *Doshkilne vykhovannia*, 2, 17–19. [in Ukrainian].
4. Bielienska H.V. (2015) Kazka yak zasib ekolohichnoi osvity i vykhovannia. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti*, 5 (36), 14–18. [in Ukrainian].
5. Burchyk O.V. (2005). Hrupova kazkoterapiia v osobystisno-orientovanomu vykhovanni ditei. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho un-tu im. Ivana Franka*. № 25. 203–205. [in Ukrainian].
6. Vasylevska O. Dvornichenko L. (2020). Kazkoterapiia yak zasib psykhologichnoi roboty z riznymy vikovymy katehoriiami. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia psykhologichni nauky*. Vypusk 6. 24–31. [in Ukrainian].
7. Herman N.I., Horobets T.V. (2015). Kazkoterapiia yak odyin iz metodiv praktychnoi diialnosti psykhologa: metodychnyi posibnyk. Cherkasy : Vyd. vid. Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. 142. [in Ukrainian].
8. Horopakha N.M. (2001) Vykhovannia ekolohichnoi kultury ditei. Rivne. [in Ukrainian].
9. Kazkoterapiia v psykhologichnomu konsultuvanni ditei ta doroslykh : navch. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakl. III–IV rivniv akredytatsii (2019) / Liudmyla Ivanivna Mahdysiuk, Raisa Petrivna Fedorenko, Mariia Ivanivna Zameliuk. Lutsk : Vezha-Druk, [in Ukrainian].

10. Kazkoterapiia v roboti z doshkilnykamy (2012). Shyk L.A., Harkusha H.V., Tur L.V., Rudyk O.A. VH «Osnova». 240. [in Ukrainian].
11. Klots L. (2022). Mozhlyvosti kazkoterapii u podolanni psykhičnoi travmy. *Zhytomyrshchyna pedahohichna*, 2 (26), 66–73. [in Ukrainian].
12. Mahdysiuk L.I. (2019) Kazkoterapiia v psykhologichnomu konsultuvanni ditei ta doroslykh : navch. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakl. III–IV rivniv akredytatsii. Luts'k : Vezha-Druk. [in Ukrainian].
13. Maiborodiuk N.D. (2010). Kazkoterapiia u rozvytku tsinnisno-smyslovoi svidomosti uchniv pochatkovoï shkoly. *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly*. Vyp. 28. 136–141. [in Ukrainian].
14. Molitska M. (2009). *Terapevtychni kazky*. Lviv : Svichado. 200. [in Ukrainian].
15. Muzychuk O.O. (2012). Kazka yak zasib rozvytku osobystisnykh tsinnosti molodshykh shkoliariv. *Problemy suchasnoi psykhologii*. № 17. 22–35. [in Ukrainian].
16. Shyk L.A. (2012). Kazkoterapiia v roboti z doshkilnykamy. Kharkiv : Osnova. 240. [in Ukrainian].
17. Appleot V. (2001). Avenues of hope: *Arttherapy and theresolution of trauma*. Vol. 18. Issue 1. 6–13.
18. Peseschkian, M.D. Nossrat. (2016). *Oriental Stories as Techniques in Positive Psychotherapy*. USA: AuthorHouse. 202.